

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

०५) हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला समितीची साप्ताहिक बैठक दि.१७.०४.२०२६

जिल्हा : नाशिक

मागील आठवड्यातील हवामान (११/०४/२०२६ ते १७/०४/२०२६)							हवामान घटक	पुढील पाच दिवसांचा हवामान अंदाज (१८/०४/२०२६ ते २२/०४/२०२६)				
११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	दिनांक	१८	१९	२०	२१	२२
०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	पाऊस (मिमी)	०	०	१०	९	५
३५.४	३७.८	३८.६	३७.५	३८.५	३८.०	३६.५	कमाल तापमान (अं.से.)	३७	३८	३८	३७	३७
१९.०	१८.०	१८.७	१८.८	१६.५	१७.४	१५.८	किमान तापमान (अं.से.)	१७	१७	१८	१९	१८
निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	अ: ढगाळ	ढग स्थिती (आकाश)	ढगाळ	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ
८०	७७	७५	७९	७५	७१	७०	सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%)	४७	४८	५८	६०	६१
२६	२७	२८	२६	३०	३१	३०	दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (%)	२७	२८	३१	३३	३३
३.४	३.४	३.२	३.८	४.२	४.७	४.०	वाऱ्याचा वेग (किमी/तास)	६.८	९.५	१०.२	६.९	८.०

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला

पीक	अवस्था	कृषि विषयक सल्ला
हवामान सारांश		पुढील पाच दिवसांचा अंदाज लक्षात घेता नाशिक जिल्ह्यात दि. २० ते २२ एप्रिल २०२६ दरम्यान हलक्या स्वरूपाच्या पावसाची शक्यता आहे तसेच दि. १८ व १९ एप्रिल २०२६ रोजी हवामान कोरडे व उष्ण राहिल. आकाश पुढील पाच दिवस अंशतः ढगाळ ते ढगाळ राहिल. कमाल तापमान ३७-३८ डिग्री सें. व किमान तापमान १७-१९ डिग्री सें. दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे. तसेच वा-याचा वेग ६.८-१०.२ कि.मी/तास या दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे.
हवामान सतर्कता/इशारा:		कृषी क्षेत्रावरील प्रभाव आधारित अंदाज (IBF) आणि इशारा लक्षात घेता नाशिक जिल्ह्यात तुरळक ठिकाणी दि. १७ एप्रिल २०२६ रोजी (येलो अलर्ट) उष्णतेच्या लाटेची शक्यता आहे. नाशिक जिल्ह्यात व घाट प्रक्षेत्रात तुरळक ठिकाणी दि. १९ एप्रिल २०२६ रोजी (येलो अलर्ट) मेघगर्जनेसह विजांचा कडकडाट, सोसाट्याचा वारा ४०-५० किमी प्रतितास वेगासह मध्यम पाऊस तसेच दि. २० एप्रिल २०२६ रोजी (येलो अलर्ट) मेघगर्जनेसह विजांचा कडकडाट, सोसाट्याचा वारा ३०-४० किमी प्रतितास वेगासह हलका ते मध्यम पाऊस होण्याची शक्यता आहे. (१७.०४.२०२६ रोजी आरएमसी मुंबईद्वारे जारी केलेल्या जिल्हास्तरीय अंदाज आणि चेतावणीवर आधारित).
सामान्य सल्ला		उष्णतेच्या लाटेचा इशारा लक्षात घेता पशुधन, कुक्कुटपक्षी आणि स्वतःचे प्रखर उन्हापासून संरक्षण करा विजेचा पूर्वानुमाना करीता दामिनी मोबाईल ॲपचा वापर करावा. हलका ते मध्यम पावसाचा अंदाज लक्षात घेता कापणी/ मळणी व साठवणूक केलेले रब्बी पिकांना प्लास्टिक पेपर किंवा ताडपत्रीने झाकावे किंवा सुरक्षित जागेवर ठेवावे. कापणी/ मळणी केलेल्या पिकांना उन्हात वाळवून मगच साठवणूक करावी कारण साठवणूक करतेवेळी धान्यात आद्रता असेल तर धान्य लवकर खराब होऊ शकते. मेघगर्जनेसह विजांचा कडकडाट, हलका ते मध्यम पावसापासून होणाऱ्या संभाव्य नुकसान टाळण्या करीता उपायोजना कराव्यात. कापणी / काढणी केलेली पिके शेतात उघडयावर ठेवू नये. सोसाट्याचा वाऱ्याचा अंदाज लक्षात घेता सल्ला देण्यात येतो कि नवीन लावलेले फळझाडे, वेलवर्गीय भाजीपाला पिकांना बांबू किंवा काठीच्या सहाय्याने आधार द्यावा.
संदेश		हवामानाचा अंदाज व इशारा लक्षात घेता कापणी केलेले रब्बी पिके व उन्हाळी पिके, पशुधन, कुक्कुटपक्षी आणि स्वतःचे विजांच्या कडकडाट सोबत पाऊस तसेच वादळी वाऱ्यापासून संरक्षण करा.
रब्बी ज्वारी	मळणी /साठवणूक	धान्य उफणनी करून तयार झाल्यानंतर, त्याला साठवणुकीपूर्वी पुन्हा उन्हात वाळवावे. साधारणतपणे ५० किलोची पोती भरून ठेवल्यास, पुढे बाजारपेठेत विक्री करणे सोपे जाते. (पावसाचा अंदाज घेऊनच किंवा स्वच्छ हवामान दरम्यानच सदरील कामे करावीत)
रब्बी मका	मळणी /साठवणूक	दाण्यांतील पांढरी तुसे, बिट्ट्याचे तुकडे वेगळे करण्यासाठी उफणणी करावी. दाणे चांगले उन्हात वाळवून दाण्यांतील आर्द्रता १२ टक्क्यांपर्यंत ठेऊन साठवण करावी. (पावसाचा अंदाज घेऊनच किंवा स्वच्छ हवामान दरम्यानच सदरील कामे करावीत)
गहू	मळणी /साठवणूक	साठवणूक साठवणूकीच्या काळात गव्हामध्ये किडींचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी त्यात ओलाव्याचे प्रमाण दहा टक्क्यांपेक्षा कमी ठेवावे. त्यासाठी मळणीनंतर गव्हास तीन ते चार दिवस चांगले ऊन द्यावे. त्यानंतर गहू थंड होऊ द्यावा. त्यानंतर साठवण करावी. शिफारस केलेल्या रसायनांचा तज्ज्ञांच्या सल्ल्याने बंद कोठीत वापर करावा. गहू साठविण्यासाठी ओलावा, उंदीर, पक्षी आणि अस्वच्छतेपासून मुक्त अशा सुरक्षित जागेची निवड करावी. गहू साठवण्यासाठी धातूच्या पत्र्यापासून अथवा सिमेंटपासून बनवलेल्या सुधारित कोठीचा वापर करावा. पोती स्वच्छ साफ करूनच त्यात धान्य भरावे. पोती लाकडी फळ्या अथवा पॉलिथीनच्या शीटवर ठेवावीत. (पावसाचा अंदाज घेऊनच किंवा स्वच्छ हवामान दरम्यानच सदरील कामे करावीत)

हवामान आधारीत कृषि सल्ला

ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी, विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल : igatpuri.amfu@gmail.com

उन्हाळी भुईमुग	फुलोरा अवस्था	वाढते तापमान लक्षात घेवून दोन पाण्याच्या पातळीतील अंतर कमी करून शक्यतो सायंकाळी पाणी द्यावे. उभ्या पिकांतील सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची कमतरता भरून काढण्यासाठी ०.५ टक्के लोह व ०.२ टक्के झिंक सल्फेट या मिश्रणाची पेरणीनंतर ३०, ५० व ७० दिवसांनी फवारणी करावी.
उन्हाळी बाजरी	पोटरी ते कणसे लागण्याची अवस्था	उष्ण हवामानाचा अंदाज लक्षात घेता पोटरी अवस्थेत असलेल्या बाजरी पिकाला पाण्याची दुसरी पाळी ३५ ते ४५ दिवसांनी द्यावी.
द्राक्ष		पावसाचा अंदाज लक्षात घेता द्राक्ष बागेतील जमिनीवर पडलेला काडीकचरा, पालापाचोळा व खराब / सडलेली फळे गोळाकरून नष्ट करून बागेला स्वच्छ ठेवावे. द्राक्ष बागेत योग्य उतार असल्यास पावसाचे पाणी वाहून जाईल, अन्यथा द्राक्षबागेत आर्द्रता वाढली असती. द्राक्ष बागांमध्ये पाणी साचले असल्यास ते बागेबाहेर काढणे आवश्यक आहे व बोद वाफसा स्थितीत राहतील अशी काळजी घ्यावी. कापणी केलेल्या द्राक्ष बागेतील रोपांची एप्रिल छाटणी सुरु करावे आणि रोपांची छाटणी नंतर १ टक्के B. M. (बोर्डोमिश्रण) ची फवारणी करावी.
डाळिंब		पावसाचा अंदाज लक्षात घेता डाळिंब बागेतील जमिनीवर पडलेला काडीकचरा, पालापाचोळा व खराब / सडलेली फळे गोळाकरून नष्ट करून बागेला स्वच्छ ठेवावे. उष्ण हवामानाचा अंदाज लक्षात घेता पाणी व्यवस्थापनाकडे लक्ष द्यावे. <u>सिंचन व्यवस्थापन</u> डाळिंब बागेत सिंचनासाठी ठिबक किंवा सूक्ष्म सिंचन प्रणालीचा वापर करावा. डाळिंब बागेत लागवडीच्या पहिल्या दोन वर्षांपर्यंत एका ओळीसाठी एक लॅटरल आणि प्रति झाडासाठी दोन ड्रीपर्स असावेत. पुढे तिसऱ्या व चौथ्या वर्षासाठी दोन लॅटरल आणि चार ड्रीपर्स आणि पाचव्या वर्षापासून पुढे झाडांच्या वाढलेल्या आकारानुसार दोन लॅटरल आणि सहा ड्रीपर्स असे नियोजन करावे. यातून पाण्याच्या गरजेची पूर्तता करणे शक्य आहे. बागांची पाण्याची आवश्यकता ही झाडाचे वय, फळांचा भार, हंगाम आणि मातीचा प्रकार या घटकांवर अवलंबून असते.
आंबा		पावसाचा अंदाज लक्षात घेता आंबा बागेतील जमिनीवर पडलेला काडीकचरा, पालापाचोळा व खराब / सडलेली फळे गोळाकरून नष्ट करून बागेला स्वच्छ ठेवावे. <u>फळ काढणीचे नियोजन</u> आंब्याच्या विविध जातींना बाजारात त्यांच्या गुणधर्मांमुळे मागणी असते. अवीट गोडीचा हापूस खाण्यासाठी, लोणच्यासाठी, रसासाठी व परदेशी बाजारपेठेत निर्यात करण्यासाठी फेब्रुवारी ते जून या कालावधीत उपलब्ध होतो. एप्रिल महिन्यापासून गोड केसर, रसाळ पायरी याच बरोबर तोतापुरी, नीलम, आम्रपाली, दशहरी हे आंबेदेखील उपलब्ध होणे सुरू होते. हापूसपासून विकसित संकरित रत्ना, सिंधू, सुवर्णा, सोनपरी या जातींना देखील बाजारात वाढती मागणी आहे. आंबा अधिक काळ टिकवण्यासाठी तो वेळेवर काढणे आवश्यक आहे. वातावरणाचा आंब्याच्या पक्कतेवर परिणाम होताना आढळतो. कातळावरून परिवर्तित होऊन उष्णता वाढल्यामुळे समुद्रकिनारी आंबा ९० ते १०० दिवस तर अंतर्गत भागात १२५ ते १३५ दिवस तयार होण्यासाठी घेतो. आंब्याला मोहोर टप्प्याटप्प्यात आल्यास तीन ते चारवेळा काढणी करणे आवश्यक आहे.
कांदा		<u>कांदा प्रतवारी</u> पात कापल्यानंतर कांद्याची प्रतवारी करावी. जोडकांदे, डेंगळे आलेले आणि चिंगळी कांदे वेगळे करावे. राहिलेले कांदे गोळा करून सावलीत ढीग घालावा आणि तो तिथे १० ते १२ दिवस राहू द्यावा. आपल्या देशात कांद्याची प्रतवारी मजुरांकरवी केली जाते. सर्वसाधारण विशेष मोठे कांदे (६ सें.मी. व्यास व वरचे), मध्यम (४ ते ६ सें.मी. व्यासाचे) आणि लहान (२ ते ४ सें.मी. व्यासाचे) अशा प्रकारे कांद्याची प्रतवारी केली जाते. बाजारपेठांच्या आवश्यकतेनुसार प्रतवारी करून कांदा योग्य पॅकिंगमध्ये बाजारात पाठविल्यास शेतकऱ्यांना निश्चितपणे अधिक चांगला भाव मिळू शकतो. कांद्याची प्रतवारी मजुरांच्या सहाय्याने करताना अनेक अडचणी येतात. प्रत्येक कांदा हाताळावा लागल्यामुळे खर्च वाढतो. शिवाय सर्व मजूर एकाच प्रकारे प्रतवारी करतीलच याची खात्री नसते. अशा परिस्थितीत हाताने किंवा छोट्या मोटारीच्या सहाय्याने चालविता येणाऱ्या सुटसुटीत व शेतकऱ्यांना परवडणाऱ्या प्रतवारी यंत्राची गरज भासते. या सर्व अडचणींचा विचार करून कांदा व लसूण संशोधन संचालनालयाने हस्तचलित तसेच स्वयंचलित कांदा प्रतवारी यंत्र विकसित केले आहे. (पावसाचा अंदाज घेऊनच किंवा स्वच्छ हवामान दरम्यानच सदरील कामे करावीत)
टोमॅटो		<u>विषाणूजन्य रोगांचे लागवडीनंतरचे व्यवस्थापन</u> लागवडीवेळी वाफ्यावर आच्छादनासाठी पांढरा, पिवळा, चंदेरी-काळा किंवा निळ्या रंगाच्या प्लॅस्टिक पेपरचा वापर करावा. विषाणूजन्य रोगांचा प्रसार काही तणे, फुलझाडांमार्फत होत असल्याने टोमॅटो पीक तसेच बांध तणविरहित व स्वच्छ ठेवावेत. रोगाची लक्षणे दिसताच रोगग्रस्त झाडे, फळे काढून जाळून नष्ट करावीत. पांढरी माशी, फुलकिड्यांच्या नियंत्रणासाठी प्रतिएकरी ४० ते ५० पिवळे व निळे चिकट सापळे वापरावेत. लागवडीनंतर दहा दिवसांनी कार्बोफ्युरॉन (३ सीजी) १३ किलो प्रतिएकरी झाडाभोवती गोलाकार पद्धतीने घालून झाकावे व पाणी द्यावे. पांढरी माशी, मावा, फुलकिडे यांच्या नियंत्रणासाठी, डायमथोएट (३० ईसी) २ मिली किंवा सायअॅण्ट्रानिलीप्रोल (१०.२६ ओडी) १.८ मिली किंवा इमिडाक्लोप्रीड (१७.८ एसएल) ०.५ मिली अथवा निंबोळी अर्क ५% किंवा

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल : igatpuri.amfu@gmail.com

टोमॅटो	<p>अँझाडीरॅक्टिन (१५०० पीपीएम) ३ मिली किंवा व्हर्टीसिलीयम लेकॅनी ४ ग्रॅम किंवा मेटॅरायझीयम अँनिसोप्ली ४ ग्रॅम प्रतिलिटर पाण्यात मिसळून आलटून-पालटून दहा दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी. फळधारणेनंतर जैविक कीडनाशकांचा वापर करावा. टोमॅटो, मिरची, ढोबळी मिरची, वांगी, गाजर, काकडी, खरबूज, कलिंगड, भुईमूग, बटाटा, उडीद, सोयाबीन, मूग, पपई, कापूस, भोपळा, केळी, बीट, पालक ही टोमॅटो पिकातील विषाणूजन्य रोगांची यजमान पिके आहेत. या पिकांत विषाणूजन्य रोगांची लागण झाली असल्यास, अशी रोगग्रस्त झाडे उपटून त्यांचा नायनाट करावा. टोमॅटोची शेवटची तोडणी होताच संपूर्ण पीक काढून नष्ट करावे. पीक तसेच काही दिवस राहिल्यास रोगाचा प्रसार किडींद्वारे नव्या टोमॅटो पिकात होऊन प्रादुर्भाव वाढतो.</p>
पशुधन (गाय, म्हैस)	<p><u>उष्णतेच्या लोटेपासून संरक्षणाचे उपाय</u> प्राण्यांना सावलीत ठेवा आणि पिण्यास भरपूर स्वच्छ आणि थंड पाणी द्या. त्यांच्या कडून सकाळी ११.०० ते दुपारी ४.०० दरम्यान काम करून घेऊ नये. पेंढाच्या (गवत) मदतीने शेडचे छप्पर झाकून ठेवावे, तापमान कमी करण्यासाठी त्यास पांढरा रंग द्यावा किंवा शेण- चिखलसह थर द्यावा. शेडमध्ये पंखे, वाटरस्प्रे आणिफॉगर्स वापरावे. तीव्र उष्णते दरम्यान, पाणी फवारणी करावी आणि गोठ्याजवळच थंड पाण्यासाठी सोय करावी. त्यांना हिरवे गवत, प्रथिनेयुक्त पर्यायी स्निग्ध पूरक खाद्य, खनिज मिश्रण आणि मीठयुक्त द्रावण. उन्हाळ्यातील आहार व्यवस्थापन <u>पाऊस व विजांपासून संरक्षणाचे उपाय</u> पाऊस व विजांपासून पशुधनाचे संरक्षण करावे व त्यांना चारण्यास किंवा इतर कारणास्तव बाहेर नेण्यास टाळावे. जनावरांचा गोठा कोरडा ठेवण्यासाठी चुन्याचा वापर करावा. प्राण्यांना ट्रॅक्टर आणि इतर धातूच्या शेतीच्या उपकरणांपासून दूर ठेवा. आपल्याप्राण्यांना झाडाखाली जमू देऊ नका. प्राण्यांकडे लक्ष्य ठेवा आणि त्यांना आपल्या थेट नियंत्रणाखाली ठेवण्याचा प्रयत्न करा गुरे व शेळ्यांना शेडमध्ये ठेवा आणि त्यांना विजांचा कडकडाटपासून वाचवण्यासाठी प्राण्यांना खुले पाणी, तलाव किंवा नदीपासून दूर ठेवा. पावसापासून पशुधन व कुक्कुटपक्ष्यांचे साठवलेले पशुखाद्य, चारा व कडबायाचे प्लास्टिक/ ताडपत्रीने झाकून संरक्षण करावे. दुभत्या जनावरांना गोठ्यात ठेवा गुरे व शेळ्यांना शेडमध्ये ठेवा आणि त्यांना पावसापासून वाचवण्यासाठी कोरडे अंधरूण (गोणपाटइ.)द्या. जनावरांचा गोठा कोरडा ठेवण्यासाठी चुन्याचा वापर करावा.</p>
शेळी	<p><u>उन्हाळ्यात शेळ्यांचे पाणी व्यवस्थापन :</u> सर्वसाधारणतः शेळ्यांना पिण्याकरिता दररोज ५ ते ७ लिटर पाणी लागते. परंतु उन्हाळ्यात त्यांना १५ ते २० लिटर पाणी लागते. किंवा प्रति एक किलो शुष्क चान्यामागे ४ लिटर पाणी देणे आवश्यक आहे. बंदिस्त शेळीपालनात पिण्याचे मुबलक स्वच्छ ताजे पाणी २४ तास उपलब्ध करून द्यावे. पिण्याच्या पाण्याचे तापमान २० ते २४ अंश सेल्सीअस असावे. उन्हाळ्यात शेळ्यांना पिण्यासाठी माठ किंवा रांजणातील पाणी दिल्यास ते पाणी शेळ्या आवडीने पितात. शेळ्यांना बुळकांडी रोगप्रतिबंधक लस या महिन्यात (एप्रिलमध्ये) टोचून घ्यावी.</p>
कुक्कुटपालन	<p>कोंबड्यांना उष्माघातापासून वाचविण्यासाठी त्यांना चांगल्या प्रकारे आच्छादित भित व छताच्या शेडमध्ये ठेवावे. त्याचप्रमाणे शेडमध्ये हवा खेळती राहिल अशा ठिकाणी व दिशेस शेडची बांधणी करावी. छताच्या पुढच्या बाजूला २४ इंच एवढ्या लांबीचे आच्छादन बसवावे. उन्हाळा सुरू होण्यापूर्वी छताची सफाई करावी व त्यास पांढऱ्या रंगाने रंगविणे फायदेशीर ठरते, तसेच छतावर वाळलेल्या गवताच्या पेंढ्या, भाताचा कोंडा टाकावा व त्यास ओले ठेवावे.</p>

स्त्रोत :

- १) हवामान पूर्वानुमान : प्रादेशिक हवामान पूर्वानुमान केंद्र, मुंबई.
- २) मागील हवामान : ग्रामीण कृषि मौसम विभाग वेधशाळा विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

ठिकाण : विकृसंके, इगतपुरी
दिनांक : १७.०४.२०२६

स्वाक्षरीत/-
प्रमुख अन्वेषक, ग्राकृमौसे, ऐएमएफयु,
इगतपुरी
तथा सहयोगी संशोधन संचालक,
वि.कृ.सं.के., इगतपुरी, जि. नाशिक